

3

2020

irodalomtörténet

it

Szilágyi Márton:
Az eredet dilemmái.
Az 1772-es korszak-
határ kérdéséhez

Eisemann György:
Vazul hangja.
A lírai beszéd
az Ady-olvasásban

Kulcsár-Szabó Zoltán:
Nyelvkritika és lírai
hagyomány Borbély
Szilárdnál

irodalomtörténet

101. ÉVFOLYAM (CI.) • 2020 • 3. SZÁM

Főszerkesztő Kulcsár Szabó Ernő

Felelős szerkesztő Eisemann György

Szerkesztőbizottság Gintli Tibor
Margócsy István
Szilágyi Márton

Szerkesztők Buda Attila
Reichert Gábor

Kritika Bartal Mária

www.irodalomtortenet.hu

Az ELTE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének,
a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak és a Magyar Tudományos Akadémiának folyóirata.
Lapalapító: Magyar Tudományos Akadémia

SZERKESZTŐSÉG

Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A épület
telefon: (1) 4855-200/5113, 5366
e-mail: irodalomtortenet@folyoirat.elte.hu

Recenziós példányok és kritikák a szerkesztőségbe küldendők.
Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza.

Megjelenik a Magyar Tudományos Akadémia,
a Nemzeti Kulturális Alap,
valamint a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány támogatásával.

KIADÓHIVATAL

Ráció Kiadó
1072 Budapest, Akácfa utca 20.
telefon: (1) 321-8023

e-mail: racio@racio.hu, web: www.racio.hu
Felelős kiadó a Ráció Kiadói Kft. ügyvezetője

Tördelés: Layout Factory Grafikai Stúdió
Nyomdai munkák: *mondAt Kft.* (www.mondat.hu)
ISSN 0324 4970

Ára számonként: 600 Ft • Előfizetés egy évre (4 szám): 2000 Ft •
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága, 1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél, illetve a kiadóhivatalban.
Megvásárolható a jobb könyvesboltokban,
illetve a Ráció Kiadó szerkesztőségében.

TANULMÁNYOK**SZILÁGYI MÁRTON**

Az eredet dilemmái

Az 1772-es korszakhatár kérdéséhez 255

EISEMANN GYÖRGY

Vazul hangja

A lírai beszéd az Ady-olvasásban 271

SZEGVÖLGYI-PÓCSIK ANETT

Szimbolikus és valós határátlépések és az énteremtés lehetőségei

(Polcz Alaine: *Leányregény*) 279**NYERGES GÁBOR ÁDÁM**Hagyomány- és szerepviszonyok Orbán Ottó nyolcvanas
évekbeli lírájában

299

KERTI ANNA EMESE

„Homérosz harsány himnusza”

A homéroszi epika recepciója Orbán Ottó *Ostromgyűrűben* című kötetében 316**KULCSÁR-SZABÓ ZOLTÁN**

Nyelvkritika és lírai hagyomány Borbély Szilárdnál 332

KRITIKA**RÓZSAFALVI ZSUZSANNA**„Óhajtom a classicus írók tanulmányát”. Arany János és az európai irodalom,
szerk. Korompay H. János

353

NAGY BEÁTA

Orosz Magdolna: *Nyelv – emlékezet – elbeszélés. A századforduló bécsi és budapesti modernsége az irodalomban*

361

FODOR JÓZSEF PÉTER

Márai Sándor narratív technikájának identitásképző szerepe
Tóth Csilla: *Küzdelem a polgári identitásért.*
Identitás és narratív technika Márai Sándor pályáján, 1930–1935:
Kontextuális-kulturális narratológiai közelítés

367

KISS A. KRISZTA

Irodalommal a felejtés ellen
Z. Varga Zoltán: *Önéletírás és fikció között: történelmi történetek.*
20. századi történelmi és társadalmi traumák irodalmi
és önéletrajzi reprezentációi

373

SZÁMUNK SZERZŐI

Szilágyi Márton, *egyetemi tanár* (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Eisemann György, *egyetemi tanár* (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Szevölgyi-Pócsik Anett, *PhD-hallgató, magyar nyelv és irodalom szakos tanár, szakvezető*
(Debreceni Egyetem, Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola, Kölcsey Ferenc
Református Gyakorló Általános Iskola)
Nyerges Gábor Ádám, *PhD-hallgató, főszerkesztő, szerkesztő* (Eötvös Loránd Tudomány-
egyetem, Apokrif, Art7)
Kerti Anna Emese, *egyetemi hallgató* (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Kulcsár-Szabó Zoltán, *egyetemi tanár* (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Rózsaferi Zsuzsanna, *irodalomtörténész* (Petőfi Irodalmi Múzeum)
Nagy Beáta, *irodalomtörténész* (Budapest)
Fodor József Péter, *PhD-hallgató* (Pázmány Péter Katolikus Egyetem)
Kiss A. Kriszta, *PhD-hallgató* (Szegedi Tudományegyetem)

TANULMÁNYOK

SZILÁGYI MÁRTON

Az eredet dilemmái Az 1772-es korszakhatár kérdéséhez*

A magyarországi felvilágosodás-kutatás egyik origója, majdhogynem axiómája az 1772-es dátum mint a folyamat kezdetének szimbolikus időpontja. Ennek a korszakhatárnak a kérdése persze annyiban mégsem axióma, hogy már annak is komoly hagyománya van, ahogyan rákérdeneznek létrejöttére és relevanciájára – a korszakolási viták már a 19. században elkezdődtek, különösen fölerősödtek a 20. század második felében, a magát marxistának tudó irodalomtudomány teoretikus körülbástyázása-kor. A Spenótnak is nevezett akadémiai irodalomtörténet (mint a marxista szemléletű magyar irodalomtörténet reprezentatívának szánt darabja) előkészítésekor pedig új erőre kaptak, s folytatódtak a kötet kritikai felülvizsgálata során, s tartanak egészen napjainkig.

A probléma kettős. Egyrészt annak kijelöléséről van szó, mely időponttól számítsuk a magyarországi, s ezen belül a magyar nyelvű irodalomban az új korszakot, másrészt pedig az sem magától értetődő, azaz definiálásra szorul, hogy voltaképpen mi is kezdődött el akkor. A két kérdés persze egymással is szorosan összefügg, s az egyikre adott válaszok rendre érintik (vagy érinthetik) a másikat is: hiszen ha más-hogy határozzuk meg a tartalmat, akkor nem biztos, hogy az évszám ahhoz illeni fog, s fordítva.

Ha a kérdéssel foglalkozó, igencsak tetemes szakirodalmat áttekintjük,¹ akár az a téves benyomás is kialakulhat bennünk, hogy mindenkinek s folyamatosan csak baja volt az 1772-es dátummal – noha az 1772-es korszakhatár kapcsán fenntartások és elutasításokat megfogalmazó vélemények mind a korszakhatár túlságos berögzöttségével, szilárdságával kapcsolatban keletkeztek, s magukat kisebbségben és vitapozícióban vélték meghatározni hallgatólagosan is. Ahogyan ezt Bán Imre

* A tanulmány kapcsán köszönöm Debreczeni Attila tanácsait és ötleteit.

¹ Mint például a KENYERES Zoltán, „A magyar irodalom történetének” periodizációs elveiről, *Irodalomtörténet* 1969/1., 40–60. Különösen: 46–49. Ötven évvel később a kérdést Tüskés Gábor tette vizsgálat tárgyává egy nagyívű, új irodalomtörténeti vállalkozás megalapozásának a szándékával egy igen alapos, az előzményeket jól dokumentáló tanulmányában: Tüskés Gábor, *A 18. századi irodalom korszakolásának kérdéséhez*, *Irodalomtörténet* 2019/4., 369–392.